

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та
архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність: 032 «Історія та археологія» Освітньо-професійна програма: «Історія та археологія»
Викладач	ШЕВЧЕНКО Борис Леонідович – викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи; ГОЛОВАТА Оксана Олександрівна - викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний телефон	+38(066) 649-24-51 +38(066) 536-16-57
E-mail:	shevchenko@gmail.com o.o.golovata@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки. Змістових модулів – 2. Форма контролю: іспит; іспит; курсова робота. Загальна кількість кредитів – 9; годин – 270; зокрема: лекції – 40 годин; практичні заняття – 52 години; самостійна робота – 178 годин. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська. Рік викладання – 2024/2025
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіка, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, за домовленістю
Пререквізити	Потребує базових знань з давньої історії України, Історії України доби Середньовіччя

1. Мета і завдання дисципліни

Мета: формування у студентів системи знань про специфіку та етапи історичного розвитку минулого нашого народу, формування у здобувачів вищої освіти національної свідомості і гідності громадянина-патріота суверенної Української держави.

Предмет вивчення дисципліни – відтворення історичного шляху українського народу з 1917 р. до сьогодні, допомога студентам зрозуміти ключові проблеми періоду, ознайомити з основною історіографією та джерелами.

Завдання:

- ознайомлення з новими підходами до вивчення вітчизняної історії означеного періоду;
- засвоєння комплексу знань про Україну 1917 - 2024 рр.,
- формування історичної культури у студентів;
- формування сучасних підходів та методів історичного дослідження, сприяння формуванню вміння аналізувати, узагальнювати з метою вироблення власної точки зору.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 12. Знання законодавчих, нормативно-правових, інженерно-технічних та санітарно-гігієнічних основ забезпечення безпечної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами ці знання у професійній діяльності.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 16. Ідентифікувати, аналізувати та досліджувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ. Вміти обґрунтовано вибирати пристрої, системи і методи відповідно до майбутнього профілю роботи з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Соціальні навички (soft-skills):

Здатність здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал.

Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи розв'язання проблеми.

Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Під час організації освітнього процесу в Центральнотукаїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО <http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ <http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 1.</p> <p>Тема 1. Вступ до курсу «Новітня історія України» Мета, предмет та завдання курсу «Новітня історія України». Історіографія.</p>	2	2	12
<p>Тема 2. Українська революція: доба Центральної Ради. Історіографія проблеми. Партії і рухи загальноросійські та українські, їх програми і тактика. Реорганізація системи управління на Україні. Створення Центральної Ради, її соціальна база, програма, тактика. Універсали ЦР. Участь України у переговорах у Брест-Литовську. Підписання представниками Центральної Ради договорів з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною і Болгарією. Економічна угода Центральної Ради з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Вступ німецьких та австро-угорських військ на територію України</p>	2	2	12
<p>Тема 3. Гетьманський режим. Доба Гетьманату. Уряд гетьмана П. Скоропадського, його склад, внутрішня і зовнішня політика. Створення міжпартійного блоку – Українського Національно-Державного Союзу, його склад, завдання і діяльність. Розгортання повстансько-партизанської боротьби проти воєнного режиму і гетьманської влади. І з'їзд КП/б/У та утворення Компартії України. Кінець Гетьманату</p>	2	2	12
<p>Тема 4. Період Директорії. Історіографія проблеми. Прихід до влади Директорії. Внутрішня і зовнішня політика. Створення УАПЦ. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та його значення. Другий наступ більшовиків на Україну. Зміцнення Радянської влади на Україні в 1919 р. Декларація Радянського уряду від 25 січня 1919 р. Перша Радянська Конституція України. Г. Петровський. Боротьба Директорії та УГА проти Радянської влади. Розпад Директорії</p>	2	2	12
<p>Тема 5. Культурне і духовне життя в Україні у 1917 - 1921 рр. Нові тенденції та чинники розвитку культури у 1917 - 1921 рр. Культурні здобутки українських урядів в освітній політиці. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Подвижництво творців та діячів культури, їх внесок у вітчизняну та світову культуру. Діяльність більшовиків у сфері культури. Релігійне життя. Наш край у 1900 - 1921-х роках</p>	2	2	14
<p>Тема 6. Західноукраїнська народна республіка. Гуцульська і Лемківська республіки. Уряд УНР у вигнанні. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях і боротьба за возз'єднання.</p>	2	2	14

Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Політичні перетворення в Західній Україні			
Тема 7. Україна у складі СРСР у 1920 роках. Ризький мирний договір. Окупація Північної Буковини Румунією, Закарпаття – Чехословаччиною, Східної Галичини Польщею. Перехід до нової економічної політики. Голод 1921 - 1922 рр. на Україні. Міжнародна допомога голодуючим. Утворення СРСР. Союзний договір 1922 р. і його основні положення. Перша Конституція СРСР. IX Всеукраїнський з'їзд Рад. Українізація державних, партійних і громадських установ, утворення національних сільрад і районів. Відбудова народного господарства на засадах непу	4	4	12
Змістовий модуль 2. Тема 8. Сталінська модернізація радянської України. Здійснення індустріалізації: цілі, методи, труднощі, соціально-економічні наслідки. Згорання непу у 1927 - 1929 рр. Адміністративно-командна система та її вплив на економічне і духовне життя країни. Сільське господарство України в кінці 1920 рр., концепції його реорганізації. Колективізація селянства і ставлення до неї різних верств українського села. Причини, наслідки та національно-політичні аспекти голодомору 1932 - 1933 рр. Соціально-економічні і політичні наслідки колективізації. Політичні процеси на Україні у 1920 -1930 рр. Західноукраїнська еміграція в УРСР та її доля. Україна напередодні Другої світової війни	2	2	8
Тема 9. Західноукраїнські землі у 1920 - 1930 роках. Культура і церква в Україні у 1920 - 1930 роках. Соціально-економічне і політичне становище західноукраїнських земель у складі Польщі. Національно-визвольний рух. С. Бандера, А. Мельник. Митрополит А. Шептицький. Взаємини ГКЦ та українського націоналістичного руху. Становище українців у складі Румунії: політика румунізації, діяльність українських політичних партій. Автономія Закарпаття у Чехословаччині: «Підкарпатська Русь». Мюнхенська угода. Вибори до сейму Карпатської України і проголошення її незалежності 15 березня 1939 р. Карпатська Січ. Окупація Закарпаття Угорщиною. Політика українізації навчальних закладів та культурно-освітніх установ. Створення Української автокефальної церкви	2	2	8
Тема 10. Україна в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.). Історіографія та джерела теми. Причини Другої світової війни. Пакт про ненапад між СРСР і фашистською Німеччиною. Таємний протокол до пакту про розподіл сфер впливу на українських землях. Загострення німецько-польських відносин. Напад фашистської Німеччини на СРСР. Україна у плані «Барбаросса». Прикордонні битви в Західній Україні.	2	4	8

<p>Оборона Києва, Одеси, Севастополя. Керченсько-Феодосійська операція. Встановлення німецько-фашистського «нового порядку». Управління окупованими територіями. Геноцид народів України. Рух опору фашистським загарбникам. Підпільні організації і партизанські загони. Звільнення України від німецько-фашистських окупантів. Втрати України в роки Другої світової війни. Завершення Другої світової війни</p>			
<p>Тема 11. Післявоєнний період в Україні: виклики, відбудова та трансформації (1945–1953 рр.). Історіографія та джерела теми. Геополітичні наслідки Другої світової війни. Повоєнне визначення кордонів та зміни у складі населення. Україна – одна із фундаторів ООН. Відбудова промисловості і сільського господарства. Голод в Україні 1946 - 1947 рр. Колективізація в західних областях республіки, її особливості. Проблеми розвитку народного господарства України в середині 1950-х років. Постанови 1946 - 1948 рр. з питань літератури та мистецтва. Початок десталінізації. Входження Криму до складу України. Репресивні дії радянських каральних органів, депортація населення західних областей України</p>	2	4	8
<p>Тема 12. Україна в період десталінізації. Відлига (1953 – 1964 рр.). Історіографія та джерела теми. Смерть Сталіна і зміни в офіційній політиці радянського керівництва. М. Хрущов та перші кроки до лібералізації суспільно-політичного життя в Україні. Хрущовські реформи: реформування управління промисловістю, утворення раднаргоспів, заходи щодо розвитку сільського господарства. Суперечливі процеси в освіті та науці. Національно-культурне відродження. «Шістдесятники» Україна на міжнародній арені. Усунення від влади М. Хрущова</p>	2	4	8
<p>Тема 13. Україна в період застою і кризи радянського суспільства (1964 – 1985 рр.). Історіографія та джерела теми. Л. Брежнєв і Україна. Компартиїно-радянська номенклатура України у відносинах з центром. Реформа Лібермана-Косигіна 1965 р. Криза комуністичної ідеології. Концепція «розвинутого соціалізму». Конституція СРСР 1977 р. і УРСР 1978 р. Дисидентський рух в Україні. Правозахисний рух. Українська Гельсінська група. Україна і «холодна» війна. Нарощення військово-промислового комплексу. Посилення бюрократичного апарату. Перебудовчі процеси середини 1980-х рр. та їх вплив на Україну. Переростання перебудови в антикомуністичну демократичну революцію</p>	2	4	10

<p>Тема 14. Україна в період перебудови і незалежності (1985 – 1991 рр.). Активізація українського національно-визвольного руху. Неформальні громадські об'єднання. Екологічна криза. Поняття «гласності». Послаблення цензури. Відновлення Української Гельсінської спілки. Товариство української мови ім. Тараса Шевченка. Формування Народного Руху України. Виникнення багатопартійності. Вибори до Верховної Ради УРСР та органів самоврядування у квітні 1990 року. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Акт проголошення незалежності України. 24 серпня 1991 р. Всеукраїнський референдум 1 грудня та його наслідки. Утворення СНД</p>	2	4	10
<p>Тема 15. Україна в умовах незалежності (1991 – 2000 рр.). Визнання незалежної України міжнародним співтовариством. Досягнення та прорахунки (1991 – перша половина 1994 р.). Економічна криза. Новий соціально-економічний реформаційний курс та його наслідки. Становлення владних структур. Конституція України 28 червня 1996 р. та її особливості. Зовнішня політика незалежної України: формування концепції зовнішньополітичного курсу. Діяльність України в ООН. Участь України у миротворчих операціях. Співробітництво з міжнародними економічними та політичними організаціями. Розвиток культури України за доби незалежності.</p>	4	4	10
<p>Тема 16. Державотворчі процеси в умовах незалежності. Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Спроби реформування економіки. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Соціальне та економічне становище населення. Основні тенденції розвитку економіки у другій половині 90-х років. Здійснення аграрної реформи. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Демографічні зміни. Соціальна диференціація суспільства. Міжнаціональні відносини. Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне розбросення. Україна в міжнародних організаціях. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.</p>	4	4	10
<p>Тема 17. Україна у 2004 – 2024 рр. Помаранчева революція (2004), Революція Гідності (2013 – 2014): причини, хід, наслідки. Анексія Криму росією: міжнародно-правові аспекти. Початок війни на Донбасі: етапи конфлікту (2014 - 2022). Повномасштабне вторгнення росії у 2022 році в Україну: причини та наслідки</p>	2	4	10
<p>Усього</p>	40	52	178

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: сьомий семестр – іспит, восьмий семестр – іспит та курсова робота.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі: у формі іспиту – складає 30 балів.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі іспиту становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового іспиту. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового іспиту робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на іспиті, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

«відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

«задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік, курсова робота, проект, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ

A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
C	ДОБРЕ – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2 (незадовільно)	Не зараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsnpu.pdf> (С. 27–35).

6. Рекомендована література

Основна література

- 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави /Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проекту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О.М. Майборода, В. А. Смолій (відп. ред.), Л. Д. Якубова, С. О. Янішевський]; НАН України; Ін-т історії України. К.: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
- Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи. К., 2009. 616 с.
- Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст. Відп. ред. В. А. Смолій. К.: НАН України, Інститут історії України, 2013. -506 с.
- Граціозі А. Війна і революція в Європі, 1905 - 1956 рр. / Пер. з іт. М. Прокопович; Передм. А. Граціозі. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 350 с.
- Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX - XX ст. К., 1996.
- Дорошенко Дмитро Іванович Історія України, 1917 - 1923. В 2-х т.: Документально-наукове видання / Упоряд.: К. Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 320 с.
- Касьянов Г. Україна 1991 - 2007: нариси новітньої історії / НАН України. Інститут історії України. К.: Наш час, 2008. 432 с.
- Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. У 2 т. Том 2. / Пер. з англ. У. Гавришків, Я. Грицака. Київ: Основи, 1994. 573 с.
- Литвин В. Історія України: Підручник. К.: Наукова думка, 2006. 728 с.
- Магочій П.-Р. Ілюстрована історія України. К.: Критика, 2012. 447 с.
- Нариси історії Української революції 1917 - 1921 років. У двох кн. К.: Наукова думка, 2012.
- Політичний терор і тероризм в Україні. XIX - XX ст. Історичні нариси. Д.В. Архієрейський, О.Г. Бажан, Т.В. Бикова та ін. Відповід. ред. В.А. Смолій. К.: Наук, думка, 2002. 952 с.
- Попович М. Червоне століття. К.: АртЕк, 2005. 888 с.
- Шліхта Н. Історія радянського суспільства: Курс лекцій. Харків, 2015.
- Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.
- Архів Розстріляного Відродження: матеріали архівно-слідчих справ українських

- письменників 1920 - 1930-х років / Упорядкування, передмова, примітки та коментарі Олександра й Леоніда Ушкалових. К.: Смолоскип, 2010. 456 с.
17. В'ятрович В. М. Історія з грифом «Секретно». Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2011. 328 с.
  18. Великий терор в Україні. «Куркульська операція» 1937 – 1938 рр.: у 2-х частинах / Упоряд. Сергій Кокін, Марк Юнге. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010.
  19. Від Полісся до Карпат. Карпатський рейд Сумського партизанського з'єднання під командуванням С. А. Ковпака. К., 2005.
  20. Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. [Текст]. Кн. 1: Листування: А–Г. К., 2011. 824 с.; Кн. 2: Листування: Д–Я. Ч. 1: Д–Н. К., 2012. 708 с.; Кн. 2: Листування: Д–Я. Ч. 2: О–Я. К., 2012. 692 с.
  21. Всеволод Петрів. Спомини з часів української революції (1917 – 1921).
  22. Генерал Мирон Тарнавський. Спогади. Львів: «Червона калина», 2008. 168 с.
  23. Голод 1921 – 1923 років на Україні: Зб. документів і матеріалів. Київ, 1993.
  24. Голод 1932 – 1933: злочин влади – трагедія народу: документи і матеріали / Держком. арх. України, Центральний державний архів державних об'єднань України; [ред. кол. : О. А. Удод (голова); упоряд. В. С. Лозицький]. К., 2008. 499 с. Голодомор в Україні 1932 – 1933 рр. за документами Політичного архіву Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина / Національний інститут стратегічних досліджень; упоряд. А. І. Кудряченко. К., 2008. 335 с.
  25. Горліс-Горський Ю. «Ми ще повернемось!»: Спогади. Повість. Поезії. Документи. Листування. Бібліотека Історичного клубу «Холодний Яр». Київ: Історичний клуб «Холодний Яр»; Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. 432 с.
  26. Гриневич В. А., Гриневич Л. В. Слідча справа головнокомандувача радянських військ в Україні М. А. Муравйова: Документована історія. К.: Інститут історії України НАН України, 2001. 336 с.
  27. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918 – 1920: Документи і матеріали: У 2 т. Київ, 2006.
  28. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація. *Вітчизна*. 1990. № 5.
  29. Довженко О. Зачарована Десна... Щоденник (1941 – 1956). К., 1995.
  30. Довженко О. П. Сторінки Щоденника (1941 - 1956) К.: Вид-во гуманіт. л-ри, 2004. 384 с.
  31. Довженко без гриму: Листи, спогади, архівні знахідки. К.: Комора, 2014. 472 с.
  32. Донцов Д. І. Рік 1918, Київ: Документально-художнє видання / Упоряд.: К. Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 208 с.

Додаткова література:

- 1 Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи. К., 2009. 616 с.
2. Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.) / НАН України. Інститут історії України. К.: Рідний край, 2000.
3. Безручко О. Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб. К.: Сучасний письменник, 2008. 232 с.
4. Білокінь С. І. Бойчук та його школа / Авт.-упоряд. С.І. Білокінь. К.: Мистецтво, 2016. 256 с.
5. Бойко О.Д. Нариси життя Києва. 1919 рік: політика і повсякденність. К.: Інститут історії України НАН України, 2015. 143 с.
6. Бондарчук П. М. Релігійна свідомість віруючих УРСР (1940 - 1980-і роки): повсякденні прояви, трансформації. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. 322 с.
7. Васильєв В. Політичне керівництво УРСР і СРСР: динаміка відносин центр-субцентр влади (1917 – 1938). К.: Інститут історії України НАН України, 2014. 376 с.
8. Великий голод в Україні 1932 – 1933 рр.: у 4-х Т. Т. 4 / Наук. ред. С. В. Кульчицький. К., 2008. 840 с.
9. Верменич Я. В., Андрощук О.В. Зміни адміністративно-територіального устрою

України ХХІ ст. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. 182 с.

10. Веселова О. М. , Марочко В. І.. Голодомори на Україні 1921 - 1923, 1932 - 1933, 1946 - 1946 років: Злочини проти народу. К. - Нью-Йорк, 2000. 265 с.

11. Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА (1920 - 1945). К., 2006.

12. Винниченко І. І. Україна 1920-1980-х: депортації, заслання, вислання. К.: Рада, 1994. 126с.

13. Відносини держави, суспільства і особи під час створення радянського ладу в Україні (1917– 1938 рр.). Колективна монографія. Том 1. Відповідальний редактор В. Смолій. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. 750 с.; Том 2. Відповідальний редактор В. Смолій. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. 812 с.

14. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст / Відп. Ред. В.А. Смолій. К.: НАН України, Інститут історії України, 2013. 506 с.

15. Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 1, кн. 1: Володимир Іванович Вернадський. Науково-організаційна діяльність (1918 – 1921). К., 2011. 699 с.

16. В'ятрович В. М. Друга польсько-українська війна. 1942 - 1947. К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія». 288 с.

17. В'ячеслав Липинський та його доба: Книга перша. Наукове видання. - Видання друге, доопрацьоване та доповнене. Упорядники Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2010. 560 с.

18. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990 - 2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / Павло Гай-Нижник. К.: МП Леся, 2017. 332 с.

19. Галушко К. Український націоналізм. Короткий курс з історії України / Наук. ред. І. Гирич. К., 2017. 130 с.

20. Голубко В. Армія Української Народної республіки 1917 - 1918. Утворення та боротьба за державу. Л.: Кальварія, 1997. 257 с.

Інформаційні ресурси

<http://irbis-nbuv.gov.ua/> – Електронна бібліотека «УКРАЇНІКА».

<http://izbornyk.org.ua/> – Історичні мапи.

<http://chtyvo.org.ua/> – Читиво. Електронна бібліотека.

<http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека.

<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – Бібліотека ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка.

<http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України.

<http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників.

http://szru.gov.ua/index_ua/index.html%3Fcat=33.html – Служба зовнішньої розвідки. Розсекречені архіви.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.